

Jelentés

az Erdélyi Múzeum ásványtáráról az 1899. évben.

Az Erdélyi Múzeum-Egyletnek 1900. márczius 22-én tartott közgyűlésén bemutatta Dr. SZÁDECZKY GYULA egyet. ny. r. tanár, az ásványtár igazgatója.

Tisztelt Közgyűlés! Az elmúlt esztendőnek általános képét röviden azzal vázolhatom, hogy haladtunk a hervadhatlan érdemű alapítóink nemes intencióinak megfelelő, sok esztendő tapasztalatai után jónak talált és immár inaugurált ösvényen. Elkövettünk mindent a rendelkezésünkre álló erők és eszközök célszerű fölhasználásával, hogy ne csak megőrizzük és conserváljuk gyűjteményünk tárgyait, hanem első sorban szép hazánk megismerésére és megszeretésére vezető példákkal gazdagítsuk, hogy velük és általuk fejlesszük a tudományt, szolgáljuk közönségünk culturalis és anyagi érdekeit.

A részletekre térve, lássuk először is gyűjteményünk szaporodását.

E tekintetben örömmel constatálhatom, hogy a szaporodás nagyobb része tervszerűen végezett gyűjtésekből származik, minek eszközlésére ásványtárunkon kívül álló, önként ajánlkozott szakerek segítségét igénybe vehettük.

Ezek között van Dr. LÖRENTHEY IMRE, budapesti egyetemi magántanár és adjunctus, a kit Egyletünk már évekkal ezelőtt, midőn a helybeli ásvány-földtani intézetnél volt tanársegéd, több ízben megbízott gyűjtéssel. A múlt esztendei ajánlkozását BARÓTHON és vidékén végezendő gyűjtések és kutatásokra annál szívesebben fogadta választmányunk, mert egyúttal ígéretet tett, hogy régibb gyűjteményeiből származó, kiköleszöszött anyaggal együtt az ujonnan gyűjtendőket is tudományosan feldolgozva, jelen év tavaszán beszolgáltatja ásványtárunkba.

SZOLGA FERENCZ, egyetemi tanársegédem, a ki az ásványtár rendben tartásában más tekintetben is elismerésre méltó buzgalmat fejt ki, a PERSÁNYI HEGYSÉGBEN, főleg VARGYAS vidékén eszközözendő kutatások és gyűjtések folytatására kapott választmányunktól megbízást. Az innét gyűjtött és az ásványtárba beszolgáltatott, összesen 76 közet darab földolgozás alatt van.

A tudományos kutatásokkal kapcsolatos gyűjtések legnagyobb részét azonban személyesen végeztem, sok esetben segédem és a tár szolgálója kíséretében. Ezek egyrészt Kolozs és Apahida között eső terület részletesebb tektonikájának földerítésére voltak irányozva, melylyel kapcsolatban azonban másuvá is tettek kirándulások. De másrészt tanulmányunk és gyűjtésünk tárgyává tettük Erdély távolabb eső részeit, a VLEGYÁSZÁT, az Erdélyi Érczhegységnek egyes pontjait a PERSÁNYI HEGYSÉGNEK az Olt folyótól átvágott érdekes táját és a HARGITÁNAK egyes helyeit.

E gyűjtésekből származó ásvány-, közet- és kővület-példák száma meghaladja a 600-at.

Van azonban ezeknek a kirándulásoknak egy másik, nem jelentéktelen hasznuk is gyűjteményeinkre nézve, nevezetesen ezekkel összekötéseket létesítünk és a meglévőket fönntartjuk egyrészt gyűjteményünk, másrészt az

egy ipartelepek, bányák között. Nagy súly helyezendő az ilyen összeköttetésekre főleg olyan esetben, a minő a miénk, a hol t. i. egy jó hírnévnek örvendő, első sorban helyi gyűjtemény fejlesztéséről van szó, a melyik a nagy közönség érdekeit is szolgálja.

Valamennyi kirándulásom után tapasztalom az ezekből származó összeköttetéseknél üdvös hatását, de talán legnagyobb mértékben nyilvánult ez a Gömöri Érez hegységbe, Tiszolcz, Nagy-Röcze, Dobsina és környékeire tett kirándulással kapcsolatban. A sok becses és részben iparilag is fontos tárgyon kívül, melyet magammal hoztam, három értékes küldemény érkezett ajándékkul gyűjteményünk számára. Kettőért, melyeknek súlya 366 kg volt, a Rima-murány-Salgó-Tarjáni vasmű-részvénytársaság műszaki vezérigazgatóságának mondottunk hálás köszönetet 117 nagy, iparilag fölhasználható, ásvány- és közetpéldával (nagyobbára *Limonitissel*, *Sideritissel*, *Barnaszénnel*) gazdagodott ezek révén ásványtárunk. A harmadik, kisebb szállítmányban különböző vaskői ásványok küldésével a nagy-röczei polgári fiú-iskola igazgatósága kötelezte le gyűjteményünket.

Főntartottuk és fejlesztettük összeköttetéseinket a közeli bányabirtokokkal, sőt a gyűjtésre hajlandó és érzékkel bíró kőbányamunkásokkal is. Ennek a révén egyebek között egy nagyon szép *Trionyx* (teknősbéka) hátpánczél került gyűjteményünkbe a kolozsmonostori kőbányából, mint Nagy testvérek becses ajándéka.

Az ajándékozók között kell hálásan megemlítenem Dr. APÁTHY ISTVÁN igazgató collegám nevét, a ki egy értékes nagy és egy kisebb *Rhyolithos* bombát küldött gyűjteményünknek a Lipari szigetsoport legdélibb tájáról, a Vulcanóról, továbbá *Horzsakövet*, *Obsidianust* és *Ként* hozott magával ugyan innen, szép mésztuffa példákát pedig a ternii vízeséstől, a Velino üledékéből.

Dr. SZLUJKA GUSZTÁV, bányamérnök úr, *vascsillámpala* darabokat küldött ajándékba Dobra vidékéről, Dr. LINDNER GUSZTÁV, egyetemi tanár úr, *Kristályos palát* hozott gyűjteményünknek a Déli-kárpátokból a Szebenhegyeségből, Dr. RICHTER ALADÁR collegám pedig régi vas salakot N-Röczéről. MAIROVITZ EMIL tarka márvány koczkát, különbözően kidolgozott lapokkal ajándékozott a menyházi kőbányából, én pedig néhány thüringiai negyedkori csigát. Fogadják az ajándékozók nyilvánosan is hálás köszönetünket szíveségükért, melynek révén 148 tárgy került gyűjteményünkbe.

Vétel útján is több becses példával gazdagodott gyűjteményünk, nevezetesen:

igen szép, lemezes, reczés kiképződésű *termés arany* példát szereztem a verespataki-orlai m. kir. Szent-Kereszt bányamű ásvány áruháztól; 2 nagy *Anthracitist* Driftóból (Pensylvania) SZLUJKA GUSZTÁV bányamérnök közbenjárásával;

8 kisebb darab, meteoronkővet a mócsi esésből! (összesen 180-555 gr. súlyban) ROSKA MÁRTON kereskedőtől;

több eocaeus korú kőületet és néhány erdélyi ásványt és kőzetet OROSZ ENDRE, néptanítótól.

A vett példányok összege 93 darab.

Még három cseréről kell megemlékeznem, a melyekkel gyűjteményünkben örvendetes változás állott be. Az egyiket Prof. WARD-dal a magán emberek között a legnagyobb Meteoritis gyűjtemény tulajdonosával kötöttem, a ki a múlt év elején Kolozsvárra jött, hogy lássa Meteoritisjeinket, esetleg cseréljen belőlük a magával hozott duplicatumokkal. Ezt a kedvező alkalmat felhasználtam arra, hogy Meteoritis gyűjteményünk leggyengébb részét, a meteorvasakat WARD duplicatumai között lévő nagyon szép csiszolt és etetett példákából kissé megerősítem. Ezek közül megszereztem 2 nagyobb és 5 kisebb meteoronvasat (ötöt csiszolva és etetve, egyet nyers állapotban), összesen 2412.572 gr. súlylyal, két mócsi és egy knyahinyai nagyobb meteorronkéért és két kisebb darab meteoronvasért duplicatumaink közül, összesen 1618.81 gr. súlylyal.

A másik csere útján, a melyet FODOR ANTAL nyugalmazott udvari titkárral Grácban kötöttem, két nagyon szép *Rutilum*-kristályhoz (M o d r i a c h) egy ritka szépségű *Pyrrhotina* kristálycsoporthoz (S c h n e e b e r g) és egy *Andesina* földpát példához jutott gyűjteményünk egy 98.62 gr. súlyú mócsi meteoronkéért. A budapesti egyetem geo-palaeontologiai intézetétől pedig 20 nagyobb és 16 kisebb, HANTKENTŐL származó csiszolat és 1 *Lősz* példát kaptunk 1 czet (*Berardius*) csigolyáért. Cseréink révén 48 drb.-bal szaporodott, 7 darabbal fogyott gyűjteményünk.

Múzeumi tárgyaink tudományos földolgozása terén is megtettük, a mit időnk és erőnk megteenni engedett. Ennek eredményeül azokról az érdekes, *Koorund* (részben Szafir) tartalmú zárványokról tartottam a magyarhoni földtani társulat májusi szakülésén előadást, a melyeket kirándulásaim közben nagyobbára magam gyűjtöttem össze. Előadásom a Földtani Közlönyben már meg is jelent. Márcziusi természettudományi szakülésünkön pedig a párisi kiállításra küldött erdélyi tárgyaikon, legnagyobbbész D I T R Ó - S z t. - M i k l ó s vidéki közeteken végezett vizsgálataim eredményét adtam elő.

DR. LÖRENTHEY IMRE az ásványtárunk tulajdonát képező, B a r ó t h környékén gyűjtött tárgyak földolgozásával a K. M. Természettudományi Társulat ez idei közgyűlésén jutalomdíjat nyert.

DR. SIMIONESCU J. a bécsi egyetem palaentologiai intézetében földolgozta a H E R B I C H T Ö L Ū r m ö s környékén gyűjtött, ásványtárunktól kikölcsönzött, de már vissza is érkezett felső kréta (turon, senon) kővületeket. Dolgozata a Verhandlungen der k. k. geolog. Reichsanstalt 1899. No. 8. füzetében és az Academia Románá 1899. No. IV. füzetében meg is jelent.

A külföldi szakemberek közül mások is folyamodtak több ízben gyűjteményünkhöz, kérésüket minden alkalomkor a legnagyobb előzékeuységgel teljesítettük.

Hazai közönségünk is elég gyakran fordul hozzánk tanácsért, szakvéleményért, a melyekkel mindig készséggel szolgáltunk. Gyűjteményünk ennek a kapcsán is több hasznavehető tárggyal gyarapodott.

Gyűjteményeink vásár- és ünnepnapokon a szokott időben a látogatásra nyitva állottak és máskor is szivesen megmutattuk az alkalmas időben jelentkezőknek. A látogatók száma 456 volt.

Ezekben volt szerencsém a múlt esztendő nevezetesebb eseményeit előadni, melyeknek szives tudomásúl vételét kérem.